

**De invloed van het beleid van de gemeente Groningen op
vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven.**

**rijksuniversiteit
groningen**

**Anda de Blécourt
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Sociale Geografie en Planologie
Bachelorthesis
Inge Noback & Aleid Brouwer
16 juni 2014**

Samenvatting

In dit onderzoek wordt gekeken naar de mate waarin het beleid van de gemeente Groningen invloed heeft op de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven. Dit is onderzocht aan de hand van gestructureerde interviews met verschillende ICT-bedrijven in Groningen en de gemeente Groningen. Door middel van theorie uit de institutionele economische geografie en cluster theorieën is gekeken in hoeverre het beleid de vestigingsplaats van ICT-bedrijven heeft beïnvloed. De gemeente en ICT-bedrijven hebben een gemeenschappelijk doel; economische groei genereren. Dit doel kan bereikt worden door middel van samenwerking tussen bedrijven, maar ook door samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen. De gemeente probeert een sleutelpositie in te nemen in de totstandbrenging van samenwerking. Deze samenwerking zorgt voor kennisdeling en innovatie wat bijdraagt aan economische groei en een goede arbeidsmarkt. Kennisdeling, innovatie en een goede arbeidsmarkt zijn factoren die invloed uitoefenen op de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven. Toch oefent de gemeente niet op alle vestigingsplaatsfactoren invloed uit. Uit de interviews blijkt dat de gemeente Groningen en ICT-bedrijven weinig contact met elkaar hebben. Met meer samenwerking en communicatie zal er eerder innovatie en economische groei ontstaan. Wat er voor kan zorgen dat meer ICT-bedrijven zich in de gemeente Groningen vestigen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	5
1.1. Aanleiding.....	5
1.2. Onderzoeksvragen.....	5
1.3. Doel	5
1.4. Leeswijzer	6
2. Theoretisch kader.....	7
2.1. Institutionele economische geografie.....	7
2.2. Cluster.....	8
2.3. De overheid	9
2.4. Beleid.....	10
2.5. Conceptueel model	10
3. Methodologie.....	12
3.1. De methode.....	12
3.2. Onderzoeksgebied.....	12
3.3. Respondenten	14
3.4. Analyse interviews.....	14
3.5. Reflectie.....	14
4. Resultaten.....	15
4.1. Resultaten interviews bedrijven.....	15
4.1.1. Samenwerking	15
4.1.2. Kennis	16
4.1.3. Beleid.....	17
4.1.4. Andere vestigingsplaatsfactoren.....	17
4.2. Resultaten interview gemeente Groningen	18
4.2.1. Interview gemeente Groningen	18
4.2.2. ICT-ontwikkelingen Gemeente Groningen	19
4.2.3. Samenwerking en kennis.....	19
4.2.4. Samenwerking en bedrijven.....	20

4.2.5.	Aansluiting werkgeversmarkt en werknemersmarkt	20
5.	Conclusie	22
5.1.1.	Conclusie	22
5.1.2.	Aanbevelingen	22
5.1.3.	Reflectie.....	23
6.	Literatuur.....	24
7.	Bijlagen	26
	Bijlage 1 vragen interview met ondernemer.....	26
	Introducerende vragen.....	26
	Vestigingsplaats	26
	Samenwerking	26
	Beleid	26
	Afsluitende vragen.....	27
	Bijlage 2 vragen interview gemeente.....	28
	Introducerende vragen.....	28
	ICT bedrijven.....	28
	Beleid	28
	Afsluitende vragen.....	28

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

De gemeente Groningen is koploper op het gebied van ICT in Noord-Nederland (Oogtv, 2013). Groningen is een stad waar veel ICT-bedrijven met elkaar samenwerken, dit zijn met name kleine kennisintensieve ICT-bedrijven. Het beleid van vele gemeenten richt zich op het aantrekken van kleine kennisintensieve ICT-bedrijven. Toch zijn er maar weinig gemeenten die succes boeken in het aantrekken van kleine kennisintensieve ICT-bedrijven. De gemeente Groningen is een van de weinige gemeenten die hierin wel succes heeft (Atzema, 2001).

Volgens minister-president Mark Rutte kan Groningen door deze succesvolle combinatie op het gebied van ICT en ondernemerschap iets leren aan de rest van Nederland (Oogtv, 2013). De ICT-sector is op dit moment één van de snelst groeiende sectoren in de Groningse economie. De branche groeit zo hard dat het een belangrijke bijdrage levert om de kloof tussen de economie in Groningen en in de Randstad te verkleinen. Er kan gezegd worden dat de ICT-sector een motor is voor de economie van de gemeente Groningen (Entrepreneur, 2013).

De stimulans die de ICT-sector geeft aan de economie in Groningen ontstaat door innovatie. De innovatie in de ICT-sector ontstaat op plaatsen waar technische mogelijkheden het grootst zijn. Of er vervolgens een clustering van ICT-bedrijven ontstaat hangt af van de kennis die gebruikt wordt voor innovatie. De uitwisseling van kennis die vervolgens zorgt voor innovatie, brengt economische groei met zich mee (Atzema et al., 2009). Economische groei is belangrijk voor de gemeente Groningen omdat dit groei in de werkgelegenheid met zich mee brengt.

1.2. Onderzoeksvragen

In plaats van zich te focussen op Groningen, blijven bedrijven ook samenwerken met bedrijven buiten de regio (Weterings & Ponds, 2007). Dit geeft aan dat er ook andere vestigingsplaatsfactoren belangrijk zijn voor ICT-bedrijven. Het is daarom interessant om te kijken wat de motivatie is voor ICT-bedrijven om zich te vestigen in Groningen. Daarnaast is het interessant om te bekijken wat de aanpak en motivatie van de Gemeente Groningen is om nieuwe ICT-bedrijven aan te trekken en samenwerking te bevorderen, omdat nieuwe ICT-bedrijven zorgen voor economische groei en groei van de werkgelegenheid. In dit onderzoek wordt er antwoord gegeven op de volgende hoofdvraag: *Wat is de invloed van het beleid van de gemeente Groningen op de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven?* De onderstaande deelvragen zijn gebruikt om een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag.

- Wat zijn de belangrijkste vestigingsplaatsvoorkeuren van ICT-bedrijven vanuit de theorie?
- Wat is het beleid van de gemeente Groningen op het gebied van ICT?
- Wat is de motivatie van ICT-bedrijven om zich in de gemeente Groningen te vestigen?
- In hoeverre sluit het beleid van de gemeente Groningen aan op de vestigingsplaatsvoorkeuren van ICT-bedrijven?

1.3. Doel

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen in hoeverre het gemeentelijk beleid invloed kan uitoefenen op de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven. Het is belangrijk voor de gemeente om te weten op welke punten extra focus moet liggen om de ICT-bedrijven aan te trekken, te behouden en

misschien zelfs te kunnen laten groeien. Groei van de ICT-sector zorgt voor economische vooruitgang van de gemeente en een groei van de werkgelegenheid. Daarom is het van belang voor de gemeente Groningen om te weten of de ICT-sector in Groningen gestimuleerd kan worden.

1.4. Leeswijzer

De thesis is op de volgende manier opgebouwd: in hoofdstuk twee wordt het theoretisch kader uitgelicht. Hierin worden de theorieën beschreven die van belang zijn om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden. In hoofdstuk drie wordt de methodologie behandeld, hierin wordt verteld op welke manier onderzoek is gedaan. Vervolgens worden in hoofdstuk vier de resultaten gepresenteerd. Hierin wordt gekeken of de theorie en de werkelijkheid van elkaar verschillen. Als laatste wordt in hoofdstuk vijf in de conclusie de hoofdvraag beantwoord en tevens wordt in dit hoofdstuk gekeken naar de uitkomst van dit onderzoek.

2. Theoretisch kader

Om te kijken in hoeverre beleid invloed kan uitoefenen op de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven is er allereerst gekeken naar de institutionele economische geografische benadering. Doormiddel van het gedachtengoed van de institutionele economische geografie kan verklaard worden hoe beleid regionale groei kan genereren. Dit kan invloed hebben op de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven.

2.1. Institutionele economische geografie

In de economie worden bedrijven vaak geconfronteerd met onzekerheden en informatiegebreken. Deze ontstaan doordat de economie waarin bedrijven verkeren weinig stabiele factoren en actoren kennen (Atzema et al., 2009). De institutionele economische geografie beargumenteert dat economische acties niet op zichzelf staan. Bij een institutionele economische benadering wordt er ook altijd rekening gehouden met sociale structuren, economische regels, politieke regels, procedures en verdragen. Context is belangrijk binnen de institutionele economische geografie (Martin, 2000).

Om onzekerheden en informatie gebreken in de economie de baas te worden, is het belangrijk dat er goede instituties zijn. Instituties kunnen onzekerheden en informatiegebreken weghalen. Het wegnemen van onzekerheden en informatiegebreken kan doormiddel van regels (Atzema et al., 2009). Daarnaast zijn er culturele instituties en waardesystemen die gevormd worden door de samenleving, dit beïnvloedt het handelen van bedrijven. Er kan dus gezegd worden dat bedrijven niet altijd afgaan op marktprikkels (Thrifts & Olds, 1996, in Brouwer et al., 2004).

Regels zorgen voor vertrouwen en daarmee samenwerking tussen de actoren, bedrijven, overheid en kennisinstellingen. Samenwerking tussen de overheid, bedrijven en kennisinstellingen biedt meer kans op succes en innovatie. (Atzema et al, 2009). Innovatie wordt beïnvloed door de productie, verspreiding en toepassing van kennis. Binnen de institutionele economische geografie is het leerproces een belangrijk onderdeel. Om tot kennisdeling te kunnen komen is het belangrijk dat er een netwerk, vertrouwen en loyaliteit is tussen bedrijven. Deze kennisdeling is belangrijk voor innovatie. Succes en innovatie kunnen uiteindelijk zorgen voor meer welvaart in de regio (Mariotti, 2005). Meer welvaart in de regio door kennisdeling en innovatie is interessant voor beleidsmakers. Steeds vaker richten beleidsmakers zich op de interactie tussen bedrijven en niet op aantrekkelijke vestigingsplaats voor een individueel bedrijf (Armin, 1999).

Binnen de institutionele geografie zijn er twee benaderingen, de transactiekosten benadering en de embeddedness benadering (Atzema et al., 2009). De transactiekostenbenadering laat zien dat het succes van een bedrijf mede-afhankelijk is van de mate waarin een bedrijf de transactiekosten kan reduceren. (Rosenbrand et al., 2003) Een belangrijke factor om de transactiekosten te kunnen reduceren is het wegnemen van onzekerheid. De onzekerheid is vaak kleiner wanneer bedrijven dicht bij elkaar zijn gevestigd; door geografische nabijheid is de kans groter dat bedrijven een voorliefde voor elkaar creëren en hierdoor meer met elkaar gaan samenwerken. Samenwerking reduceert niet alleen de transactiekosten, het zorgt ook voor meer innovatie en dat is belangrijk voor ICT-bedrijven (Atzema et al., 2009).

Daarnaast is er binnen de institutionele geografie de embeddedness benadering. Sociale netwerken staan onderdruk van marktomstandigheden (Atzema et al, 2009). ICT-bedrijven hebben te maken met kennis die snel verouderd. Om toch tot innovatie te kunnen komen is samenwerking belangrijk, zodat het snelle verouderingsproces van kennis bij gehouden kan worden. Veel van deze kennis is

tacit knowledge. Tacit knowledge kan alleen worden opgedaan door face to face contact. Wanneer er sprake is van tacit knowledge met hoge transactiekosten, zal de verplaatsing van kennis gaan via informeel persoonlijk contact (Iammarino & McCann, 2006). Tacit knowledge kan alleen worden uitgewisseld door veelvuldig overleg, omdat dit kennis is die wordt opgedaan door ervaring (Gertler, 2003, in Weterings & Ponds, 2007).

In de embeddedness benadering wordt er gefocust op het feit dat bedrijven met geografische nabijheid makkelijker samen kennis opdoen en tevens is er een grotere kans op loyaliteit. Sociale relaties zijn erg belangrijk binnen de embeddedness benadering. De voordelen van deze sociale relaties zijn; minder kans op opportunistische gedrag, het makkelijker kunnen opstarten van een bedrijfje omdat kennis gedeeld kan worden. Een grotere flexibiliteit omdat zakenpartners makkelijker meegaan in een gemeenschappelijk doel en sociale netwerken collectieve leerprocessen bevordert. Sociale netwerken bestaan vaak uit samenwerking tussen bestuurders, ambtenaren en het bedrijfsleven. Deze sociale netwerken worden opgericht zodat deze groepen elkaar makkelijker kunnen informeren, makkelijker kunnen samenwerken en hierdoor verbeteringen kunnen doorvoeren in het ondernemersklimaat van een stad of regio (Atzema et al., 2009).

Samenwerking en het reduceren van onzekerheden zijn belangrijk binnen de institutionele economische geografie. Dit zorgt voor innovatie wat vervolgens zorgt voor economische groei in de gemeente (Mariotti, 2005). Groningen is een stad met veel kennisinstellingen en veel overheidsinstanties. Er kan dus verwacht worden dat de gemeente Groningen samenwerking tussen de gemeente, bedrijven en kennisinstellingen stimuleert om regionale groei te bewerkstelligen. De ICT-sector is een sector die veel belang heeft bij innovatie. Naar aanleiding van de institutionele economisch geografische benadering kan er verwacht worden dat bedrijven ook belang hebben bij de samenwerking tussen bedrijven, overheid en kennisinstellingen omdat dit de kans op innovatie, door de deling van kennis, kan vergroten.

2.2. Cluster

Economieën worden complexer, dynamischer en meer gebaseerd op kennis (Clark et al., 2000). Zoals hiervoor beschreven is kan door samenwerking en innovatie regionale groei worden gecreëerd. Door deze groei kan er vervolgens een clustering van bedrijven ontstaan. In dit onderzoek wordt niet getest of er een ICT-cluster aanwezig is in Groningen. Toch kan de cluster theorie een belangrijk bijdrage leveren aan de reden waarom er groei plaatsvindt in de ICT-sector in Groningen. Clusters bieden namelijk de mogelijkheid tot samenwerking, wat innovatie met zich mee kan brengen (Hulsink et al., 2007).

Een cluster kan gedefinieerd worden als een geografische concentratie van met elkaar verbonden bedrijven en instituties in een specifieke sector, ter bevordering van innovatie en ondernemerschap (Porter, 1998). Een belangrijk element voor het ontstaan van een ICT-cluster is kennisoverdracht (Hulsink et al., 2007). Dit is niet alleen kennisinfrastructuur en de verspreiding van kennis door universiteiten, maar ook ondernemingen die ontwikkelingen overdragen. Voor de kennisintensieve ICT-bedrijven is ruimtelijke nabijheid van andere ICT-bedrijven en kennisinstellingen belangrijk voor innovatie (Weterings & Ponds, 2007). Deze ruimtelijke nabijheid zorgt voor onderling vertrouwen tussen ICT-bedrijven, wat de uitwisseling van tacit knowledge bevordert. Wanneer er sprake is van kennis die eenvoudig over gedragen kan worden, zal de geografische concentratie van ICT-bedrijven een stuk minder belangrijk zijn (Iammarino & McCann, 2006).

Een cluster geeft door middel van geografische nabijheid voordelen aan een individueel bedrijf. Door eenvoudiger in contact te komen met andere bedrijven is er eenvoudiger en tegen lagere

transactiekosten toegang tot gespecialiseerde kennis. Daarnaast heeft een cluster een sterkere lobby dan een individueel bedrijf waardoor de overheid sneller investeert in een cluster waardoor de infrastructuur beter is en er eenvoudiger advies verkregen kan worden van een lokale institutie (Clark et al., 2000).

In een ICT-cluster is er een grote openheid en bereidheid tot het delen van informatie met het netwerk. Andere kenmerken van een ICT-cluster zijn de aanwezigheid van een grote arbeidsmobiliteit, spin-off en start-up bedrijven. De grote hoeveelheid nieuwe bedrijven ontstaat door dat bedrijven makkelijker in een bekende omgeving een bedrijfje kunnen beginnen omdat een bedrijf hier dan al een netwerk heeft (Hulsink et al., 2007).

In Nederland zijn de meeste ICT-bedrijven gevestigd in de randstad of middel grote steden buiten de randstad. Voor software bedrijven en dienstverlenende ICT-bedrijven is samenwerking met andere bedrijven en de hierbij behorende nabijheid van andere bedrijven veel belangrijker dan voor hardware bedrijven. Software bedrijven en dienstverlenende ICT-bedrijven hebben namelijk meer te maken met tacit knowledge dan hardware producerende bedrijven. Bij tacit knowledge is samenwerking van belang omdat dit de enige manier is van kennis overdracht. (Atzema, 2001). In dit onderzoek worden software en dienstverlenende ICT-bedrijven geïnterviewd, aan de hand van deze theorie kan verwacht worden dat samenwerking belangrijk is voor de innovatie en doorgroei mogelijkheden van ICT-bedrijven.

2.3. De overheid

Het verschil in succes van een cluster hangt er vaak van af of een cluster spontaan is ontstaan of dat er sprake is van een institutioneel cluster. Spontane clusters ontstaan op basis van een vrijwillige samenwerking en kennisdeling, dit zijn de meest succesvolle clusters. Institutionele clusters die gestimuleerd zijn door de overheid werken vaak moeizaam of niet (Ben Letaifa & Rabeau, 2013). Dit betekent echter niet dat institutionele clusters per definitie geen succes hebben. Om als overheid nieuwe bedrijven aan te trekken en eventuele samenwerking te versterken, kan de overheid directe en indirecte financieringen zoals subsidies en fiscale maatregelen treffen. Daarnaast kan de overheid specifieke economische ontwikkelingsprogramma's creëren en toezicht uitoefenen op verschillende publieke en private initiatieven (Ben Letaifa & Rabeau, 2013).

Deze investeringen van de overheid kunnen ook negatieve gevolgen hebben (Hospers, 2005). De eerste reden die hiervoor genoemd kan worden is dat de overheid niet beter geïnformeerd is dan ondernemers op het gebied van economische potentie van een gebied. De tweede reden is dat regionale competentie komt door regionale verschillen die economische groei bevorderen (Hospers, 2005). Wanneer overal hetzelfde concept wordt toegepast zijn regio's niet meer verschillend van elkaar, waardoor iedere overheid hetzelfde type cluster probeert voort te brengen. Dit zal kunnen leiden tot een verminderde regionale competentie. Ten derde moet de overheid weten welke sectoren mogelijkheden geven tot groei en clustering, het moet niet zo zijn dat krimpende sectoren worden gestimuleerd door de overheid. Het belangrijkste wat een overheid moet onthouden op het gebied van clusterbeleid is het feit dat een goed cluster ontstaat doordat het cluster uniek is, niet doordat een techniek wordt toegepast waarmee succes werd geboekt in een andere regio (Hospers, 2005). Ten laatste, wanneer de overheid na verloop van tijd haar investeringen zal laten afnemen kunnen investeerders het gevoel krijgen dat de overheid met een bepaalde reden niet meer investeert. Waardoor investeerders zich ook terugtrekken en het gebied afhankelijk blijft van

overheidsinvesteringen (Ben Letaifa & Rabeau, 2013). De verwachting zal dan ook zijn dat bij een te grote invloed van de gemeente Groningen op het aantrekken van ICT-bedrijven. Dit het aantrekken en behouden van ICT-bedrijven op langere termijn negatief kan beïnvloeden.

2.4. Beleid

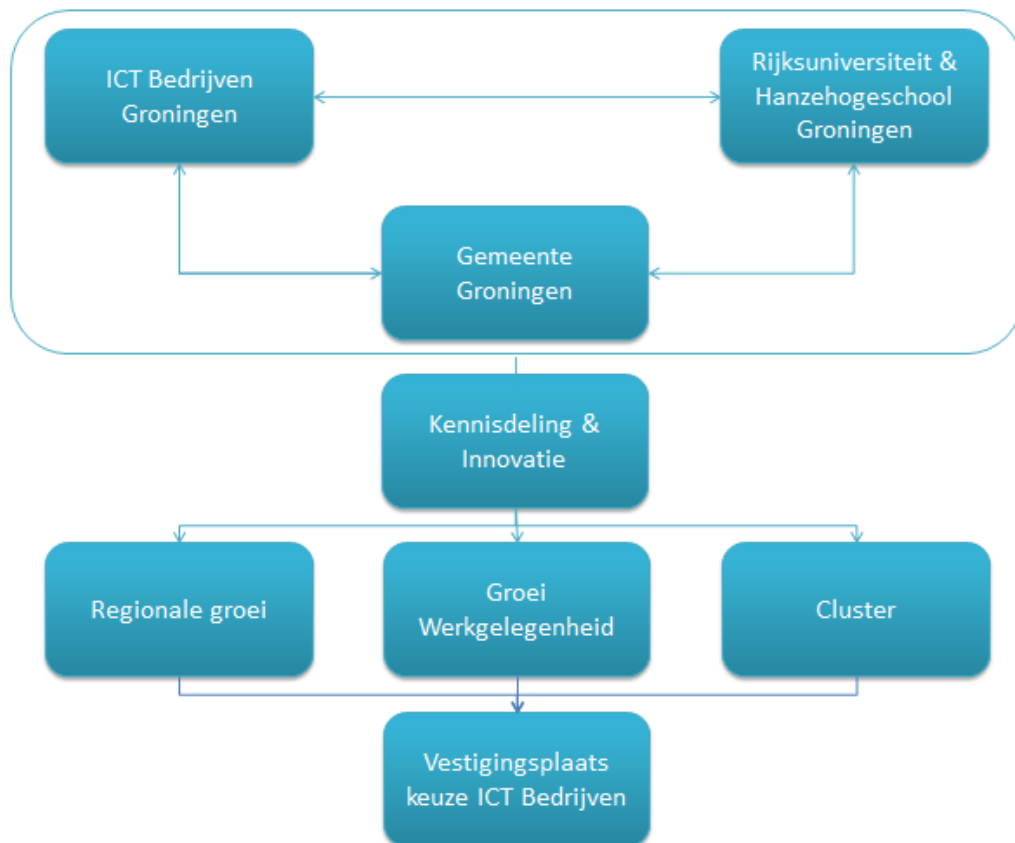
Zoals eerder aangegeven is een cluster van ICT-bedrijven belangrijk voor regionale groei (Hulsink et al., 2007). Het stimuleren van regionale groei is belangrijk voor een gemeente omdat dit de werkgelegenheid in de gemeente stimuleert. Om de mate van invloed van het beleid van de gemeente Groningen, op de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven te kunnen bepalen is het belangrijk om te weten wat het beleid van de gemeente Groningen inhoudt. Hierbij is gekeken naar het beleid voor de economische kant van een ICT-sector. Het eerste beleid dat is bekeken is het Beleid Groninger ICT-sector, daarnaast wordt er gekeken naar de beleidstukken Arbeidsbeleid en G-kracht. Dit zijn beleidsstukken die zich focussen op de arbeidsmarkt en werkgevers in de gemeente Groningen.

Na het analyseren van de beleidstukken kwam naar voren, dat de focus in het Groninger ICT-beleid ligt op vergroting van de werkgelegenheid in de ICT-sector (Gemeente Groningen, 2005). Om de werkgelegenheid te stimuleren speelt de gemeente een regionale trekkersrol, investeerdersrol en een faciliterende/ondersteunde rol (Gemeente, 2011). Dit uit zich in een gericht inkoopbeleid van de gemeente waarmee de gemeente de lokale markt probeert te stimuleren, daarnaast probeert de gemeente de nabijheid van leveranciers te garanderen (Gemeente Groningen, 2005).

Een voor de gemeente Groningen belangrijk punt om de werkgelegenheid te vergroten is regionale samenwerking. Een onderdeel hiervan is regionale samenwerking in de gebieden rond de gemeente Groningen, maar ook wordt regionale samenwerking tussen gemeente, bedrijven en onderwijs gestimuleerd (Gemeente Groningen, 2011). Samenwerking in een gebied zorgt voor kennisdeling wat innovatie met zich mee brengt. Innovatie biedt de mogelijkheid voor economische groei in een gebied (Atzema et al., 2009). Door de aanwezigheid van de Rijksuniversiteit en de Hanzehogeschool is er veel goed geschoold personeel in Groningen. De gemeente Groningen probeert zich te focussen op een kenniscluster om op deze manier innovatie te creëren. Door het creëren van het cluster probeert de gemeente Groningen meer kennisinstellingen en kennisintensieve bedrijven aan te trekken (Gemeente Groningen, 2009). De vraag naar personeel binnen de techniek en zakelijke dienstverlening zal de komende jaren toenemen. Om er voor te zorgen dat de vraag naar werkgevers en werknemers op elkaar aansluit zijn er de volgende maatregelen bedacht; de gemeente Groningen focust zich op een vraaggerichte werkgeversbenadering, betere aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en daarnaast probeert de gemeente Groningen om de hoger opgeleiden vast te houden in de stad (Gemeente Groningen, 2011).

De gemeente ziet kennisinstellingen en regionale samenwerking als belangrijke factoren waarin de gemeente Groningen een rol kan spelen om de werkgelegenheid te stimuleren. Dit zijn echter niet de enige factoren die de gemeente Groningen aantrekkelijk maken voor de vestiging van ICT bedrijven. Ook de ICT- infrastructuur is iets waar de gemeente Groningen beleid op voert. Het glasvezelnetwerk is daarvan een duidelijk voorbeeld (Gemeente Groningen, 2009).

2.5. Conceptueel model

Figuur 1 Conceptueel model

Figuur 1 laat zien dat samenwerking tussen ICT-bedrijven in Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool en de gemeente Groningen als voordelen heeft, dat onzekerheden kunnen worden weggenomen en dat hierdoor een netwerk kan ontstaan. Deze voordelen zorgen vervolgens voor kennisdeling en innovatie met het netwerk. Wanneer deze kennisdeling en innovatie op grote schaal plaats vindt kan er regionale groei, een groei van de werkgelegenheid en het ontstaan van een cluster worden gecreëerd. Het is gunstig voor een ICT-bedrijf om deel uit te maken van het netwerk tussen ICT-bedrijven, Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool en de gemeente Groningen omdat op deze manier het ICT-bedrijf toegang krijgt tot kennis. Waardoor het ICT-bedrijf gebruik kan maken van deze kennis en vervolgens ook innovatie kan doorvoeren in de producten en diensten van het ICT bedrijf. Hierdoor kan economische groei van het ICT-bedrijf ontstaan. Dit alles beïnvloed de vestigingsplaatskeuze van een ICT-bedrijf omdat bedrijven graag economische groei willen genereren.

3. Methodologie

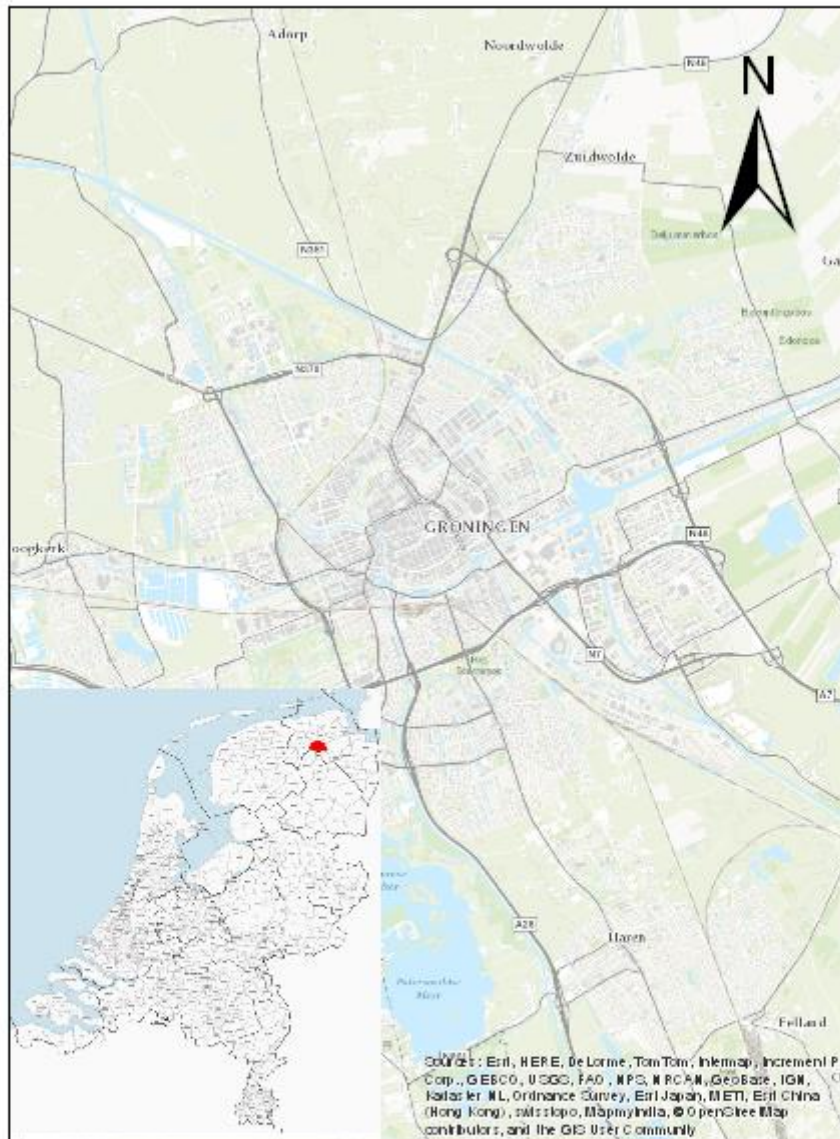
3.1. De methode

Om de hoofdvraag, wat is de invloed van het beleid van de gemeente Groningen op de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven, te kunnen beantwoorden is er gebruik gemaakt van een beleidsanalyse. Daarnaast hebben er gestructureerde interviews met zowel ICT-bedrijven als de gemeente Groningen plaats gevonden. Er is voor gestructureerde interviews gekozen omdat het interessant is om te weten waarom de ondernemer voor de gemeente Groningen heeft gekozen. Bij een enquête zouden de antwoord mogelijkheden kort en beperkt zijn. Door te kiezen voor interviews kon er gevraagd worden naar de motivatie voor de vestigingsplaatskeuze, daarnaast geeft een interview de mogelijkheid tot doorvragen. Dit is belangrijk omdat de vestigingsplaatskeuze vaak niet afhankelijk is van één factor, maar een samenloop van meerder factoren is. Clifford et al. (2009) geven aan dat een interview niet bedoeld voor een representatief antwoord op een onderzoeksvraag. Een interview geeft de mogelijkheid om te kijken hoe een individu een situatie ervaart en hoe verhoudingen tussen mensen liggen.

3.2. Onderzoeksgebied

Voor het onderzoek naar invloed van het beleid van de gemeente op de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven is er gekozen om de gemeente Groningen als casestudie te nemen. Groningen is een interessante gemeente op het gebied van ICT. Zoals Atzema, (2001) aangeeft zijn er veel kleine kennisintensieve ICT-bedrijven in Groningen. Ook is Groningen een van de weinige gemeenten die succes heeft in het aantrekken van kleine kennisintensieve ICT-bedrijven. Daarom is er gekozen voor de gemeente Groningen als onderzoeksgebied. Het onderstaande figuur 2 laat het onderzoeksgebied zien.

Onderzoeksgebied: Gemeente Groningen

Figuur 2 Onderzoeksgebied: Gemeente Groningen

3.3. Respondenten

Er is een email naar 20 willekeurige ICT-bedrijven in Groningen gestuurd waarna er zeven respondenten aangaven mee te willen werken aan het onderzoek. ICT is een ruim begrip en ook binnen de ICT sector zijn er verschillende type ICT-bedrijven te benoemen. De zeven respondenten die wilden meewerken aan het onderzoek zijn op te delen in drie verschillende type ICT-bedrijven: drie ondernemers van software producerende ICT-bedrijven, drie ondernemers van dienstverlenende ICT-bedrijven en één ondernemer die faciliteert voor de ICT-sector. Het is belangrijk om dit onderscheid te maken, omdat verschilde typen ICT-bedrijven zowel dezelfde als verschillende eisen stellen aan de vestigingsplaats van het bedrijf. Ook heeft er een interview plaatsgevonden met de beleidsadviseur, van de gemeente Groningen, op het gebied van ICT.

De meeste ondernemers gaven aan weinig tijd te hebben, waardoor de interviews meestal een half uur konden duren. Om toch alle vragen te kunnen beantwoorden was een gestructureerd interview de beste optie. Kenmerk van een gestructureerd interview is dat de vragen meestal in dezelfde volgorde en op dezelfde manier worden gesteld (Clifford et al., 2009). Een gestructureerd interview gaf de mogelijkheid om alle vragen te kunnen stellen en te kunnen beantwoorden in een half uur tijd, omdat er niet te veel werd afgedwaald naar voor dit onderzoek onbelangrijke zaken.

3.4. Analyse interviews

Nadat de interviews zijn afgenomen, werden deze getranscribeerd. Vervolgens werden de transcripten gecodeerd. Coderen helpt de onderzoeker om categorieën en patronen te kunnen herkennen. De codeermethode die gebruikt is, heeft het meeste raakvlak met open coderen. Open coderen heeft als doel om codes te produceren die het beste aansluiten bij de data (Clifford et al., 2009.) Het coderen verliep in drie stappen. Eerst werd er gecodeerd op basis van de opgestelde deelvragen, vervolgens werd er gecodeerd aan de hand van de theorie en als laatst werden onverwachte uitkomsten die zo belangrijk zijn dat ze toch genoemd moesten worden gecodeerd.

3.5. Reflectie

Eén van de gehouden interviews was een telefonisch interview. De respondent was eigenaar van een ICT-bedrijf in Groningen, maar dit ICT bedrijf had ook een vestiging elders in Nederland. Omdat op het moment dat het interview plaats zou vinden de respondent niet aanwezig was in Groningen, is er gekozen voor een telefonisch interview. Dit had een negatief effect op de kwaliteit van het interview. Het interview kon niet worden opgenomen door technische mankementen waardoor er tijdens het interview moest worden mee getypt. Dit zorgde voor een minder soepel gesprek.

4. Resultaten

4.1. Resultaten interviews bedrijven

Om te kijken naar wat de motivatie is voor ICT-bedrijven om zich te vestigen in Groningen, zijn er interviews afgenomen. Binnen de institutionele economische benadering zijn samenwerking, kennisdeling die tot innovatie leidt en instituties die onzekerheden wegnemen belangrijk voor economische groei (zie hoofdstuk 2.1).

4.1.1. Samenwerking

Zoals in de institutionele economische geografische benadering verwacht werd, gaven alle zeven respondenten aan dat er wordt samengewerkt. Deze samenwerking vindt hoofdzakelijk plaats met andere bedrijven. De mate waarin de samenwerking verloopt verschilt. Bij zes van de zeven respondenten wordt aangegeven dat er wordt samengewerkt omdat de respondent in kwestie niet alle kennis in huis heeft. Belangrijke elementen voor kennisdeling zijn netwerk, vertrouwen en loyaliteit (Mariotti, 2005). Om toch over de kennis die niet in huis is te kunnen beschikken bieden bedrijven aan om samen te werken met andere bedrijven.

Ondernemer 3: “Zij gebruiken een technologie die wij graag in onze producten willen hebben. Wat we dan eigenlijk doen is de bedenkers van die technologie aan ons binden. Dan maken wij een mooie deal. Wij mogen hun technologie gebruiken en zij krijgen dan weer werk van ons.”

Er wordt pas samengewerkt wanneer dit een toegevoegde technologische waarde heeft. Deze samenwerking vindt zowel in Groningen plaats als door heel Nederland. Er wordt bij samenwerking met name gekeken naar wat het andere bedrijf te bieden heeft en wat voor bedrijfscultuur en visie daar aanwezig is. Sociale nabijheid is in dit opzicht van belang. Vanuit de theorie gezien was het te verwachten dat ook geografische nabijheid een sterke invloed zou hebben op de mate van samenwerking (Hulsink et al, 2007). Geografische nabijheid had echter maar in weinig gevallen invloed op samenwerking tussen bedrijven. Er werd maar door twee van de zes bedrijven aangegeven dat de meeste samenwerking plaats vindt in Groningen, dit waren twee dienstverlenende ICT-bedrijven. De andere vier ICT-bedrijven gaven aan met name buiten Groningen samen te werken. Een reden voor samenwerking in andere delen van Nederland is het feit dat ondernemers dan gebruik kunnen maken van het klantennetwerk van bedrijven in andere delen van Nederland, waardoor meer klanten bereikt kunnen worden. Veel van deze samenwerkingen ontstaan door netwerken. Toch hoeft de overheid samenwerking tussen bedrijven, volgens de geïnterviewde bedrijven, niet te stimuleren. Een ondernemer gaf dit duidelijk aan:

Ondernemer 4: “Ze hoeven geen netwerkborrels te organiseren, dat doen wij zelf wel.”

Opvallend is ook dat zes van de zeven ondernemers aangeven geen contact te hebben met de gemeente Groningen, terwijl binnen de institutionele economische geografie samenwerking tussen bedrijven en gemeente als belangrijk wordt gezien om onzekerheden weg te nemen en hiermee vertrouwen en sociale nabijheid te creëren. Zoals Atzema et al, 2009 aangeeft zorgt samenwerking tussen overheid, bedrijven en kennisinstellingen volgens de theorie voor meer kans op succes en innovatie. De respondenten waren negatief over een samenwerking met de gemeente en zagen ook niet in op welke manier er samengewerkt kon worden met de gemeente. Het volgende werd door een ondernemer hierover verteld:

Ondernemer 4: "Samenwerken....pff. Je hebt er natuurlijk wel altijd mee te maken. Je moet altijd belasting betalen."

Dit kan komen doordat de gemeente meerdere belangen behartigt, waardoor ondernemers minder snel inzien hoe een gemeente een samenwerking kan bieden. De reactie van de gemeente op de weinige samenwerking was het volgende:

Gemeente: "Nou ja goed dat is ook het punt waar ik en mijn collega's ook dagelijks mee te maken hebben. Dat wij als overheid meerder functies hebben. En dat is niet alleen het stimuleren van de werkgelegenheid, nee we geven ook vergunningen af en we zijn er ook om te handhaven als een bedrijf iets fout doet. We zijn er ook om boetes uit te delen als je fout geparkeerd staat. Dus ja ik snap ook wel dat het beeld er is."

Wel laten ondernemers zien dat er zelf initiatief wordt genomen om een netwerk op te bouwen en hierdoor sociale nabijheid te creëren. Op zakelijk gebied is er echter meer contact met de gemeente, vier van de zeven respondenten geeft aan de gemeente als klant te hebben. Er zijn veel publieke en semipublieke organisaties in Groningen die voor een grote werkgelegenheid zorgen in Groningen. Twee van de zeven respondenten geven aan dat meerdere publieke en semipublieke organisaties belangrijke klanten zijn.

4.1.2. Kennis

Naast samenwerking met andere ondernemers, geven ondernemers aan dat er wordt samengewerkt met kennisinstellingen. Een belangrijk element voor een ICT-cluster is kennisoverdracht (Hulsink et al., 2007). Innovatie wordt beïnvloed door de productie, verspreiding en toepassing van kennis (Mariotti, 2005). De vestiging van kennisinstellingen zoals de Rijksuniversiteit en de Hanzehogeschool is een erg belangrijk punt, want alle ondernemers gaven aan dat dit belangrijk was voor de vestigingsplaatskeuze van het bedrijf. Toch wordt er weinig gebruik gemaakt van samenwerking met kennisinstellingen om tot innovatie te komen. De reden waarom ondernemers zorgen voor steeds nauwere banden tussen de Rijksuniversiteit, Hanzehogeschool en bedrijven is om naamsbekendheid te creëren bij potentiële toekomstige werknemers. Om potentiële toekomstige werknemers te binden aan een bedrijf zijn netwerk, vertrouwen en loyaliteit belangrijk (Mariotti, 2005). Het bieden van stage plekken is dan ook zeer populair om er voor te zorgen dat potentiële toekomstige werknemers zich binden aan een bedrijf. Zes van de zeven ICT-bedrijven geven aan gebruik te maken van stagiaires.

Ondernemer 2 "Ja stages zijn heel belangrijk, hele goede mensen proberen we dan ook te houden."

Stageplekken bieden de mogelijkheid om mensen te binden aan het bedrijf en op zoek te gaan naar getalenteerde werknemers. Er zijn relevante opleidingen in de stad op het gebied van ICT, die vele nieuwe goed opgeleide werknemers aflevert. Toch geven twee ICT-bedrijven duidelijk aan dat de opleiding niet aansluit op het vakgebied waarin deze ICT-bedrijven in werken.

Ondernemer 5: "Er is nog niet echt een opleiding die focust op wat wij doen en mocht er wel iemand focussen, dan is de lichte die nu begint vier jaar later al weer achterhaald omdat ze het lesmateriaal eigenlijk steeds moeten vernieuwen."

Wanneer een opleiding niet aansluit op het vakgebied zorgt dit voor een verhoging van de transactiekosten. Toch wordt er ook door deze bedrijven aangegeven dat als ergens werknemers kunnen worden gevonden dit wel in Groningen is. Kennisinstellingen zorgen ervoor dat Groningen

een goede arbeidsmarkt heeft met jonge hoogopgeleide werknemers. Ondanks de goede opleiding en de vele studenten is er toch sprake van concurrentie om goede werknemers te vinden. Zoals de embeddedness benadering binnen de institutionele geografie aangeeft staan sociale netwerken onder druk van markt omstandigheden (Atzema et al., 2009). De concurrentie geldt niet alleen voor bedrijven in Groningen, maar er is ook zeker sprake van concurrentie om werknemers tussen Groningen en de Randstad. Deze concurrentie verklaart waarom ondernemers hard bezig zijn om studenten te laten binden aan het bedrijf van de ondernemer.

4.1.3. Beleid

Naast samenwerking zijn ook goede instituties die onzekerheid wegnemen belangrijk binnen de institutionele geografie. Wat echter duidelijk naar voren komt is dat bedrijven geen idee hebben wat de gemeente Groningen doet voor ICT-bedrijven en wat het beleid voor de ICT-sector inhoudt. Regels en instituties zorgen voor vertrouwen en daarmee samenwerking tussen overheid, bedrijven en kennisinstellingen (Atzema et al., 2009). Wanneer er geen samenwerking plaats vindt gaat dit ten koste van innovatie, regionale groei en de groei van bedrijven. Toch noemden de ondernemers een aantal zaken op die gezien worden als zaken waar de gemeente Groningen zich mee bezig moet houden. De volgende punten werden genoemd die behouden moesten blijven: de Rijksuniversiteit, de Hanzehogeschool, economische activiteit, bereikbaarheid en goede internetverbinding. Een ander punt dat meerdere keren werd aangekaart is het probleem van brain drain, het wegtrekken van hoger opgeleiden uit Groningen. Dit is wat een ondernemer zei over brain drain:

Ondernemer 4: *“ Al die mensen die hier komen studeren, die weten van te voren allemaal al, zodra we zijn afgestudeerd sjezen we er weer vandoor. Als je een duidelijk statement maakt, Groningen is een IT stad. Dan kun je ook proberen om studenten in het begin van hun studie te wijzen op de mogelijkheden om een onderneming op te zetten. Of in ieder geval aansluiting te vinden bij bestaande ondernemingen.”*

Bedrijven gaven aan dat ondanks de grote aantallen studenten het soms lastig is om het juiste personeel te vinden. Groningen geeft aan dat energie en healthy ageing belangrijk zijn voor de economie van de stad. ICT is ook een grote sector, maar het wordt veel minder benadrukt dat Groningen een ICT-stad is. De gemeente moet zich meer profileren als ICT-stad, zodat studenten hierdoor makkelijker in de stad Groningen opzoek gaan naar een baan. Een belangrijke tip aan de gemeente namens twee van de ICT-bedrijven is dan ook; zorg ervoor dat Groningen op de kaart staat als ICT-stad. Om de grote brain drain te voorkomen.

Daarnaast is een goede ICT-infrastructuur belangrijk voor alle bedrijven, vier van de zeven ondernemers noemden het glasvezelnetwerk expliciet en gaven aan dat dit cruciaal is voor het functioneren van het bedrijf. Zodra er geen internet is, ligt de gehele bedrijfsvoering plat. Glasvezel is snel en betrouwbaar en dat wordt door veel ondernemers als erg cruciaal gezien. Instituties kunnen zorgen voor het wegnemen van onzekerheden (Atzema et al., 2009). Daarom is het van belang dat de gemeente Groningen onzekerheden wegneemt en zorgt voor een betrouwbare ICT-infrastructuur. Ook in het beleid Gemeente Groningen, 2009 staat aangegeven dat de gemeente Groningen beleid voert op een goede ICT-infrastructuur.

4.1.4. Andere vestigingsplaatsfactoren

Naast de kenmerken van de institutionele economische benadering: samenwerking, kennisdeling die tot innovatie leidt en instituties die onzekerheden wegnemen. Werden ook andere

vestigingsplaatfactoren genoemd. Hierbij zat een opvallend verschil tussen de dienstverlenende ICT-bedrijven, de software producerende ICT-bedrijven en het faciliterende ICT-bedrijf. Het verschil is dat de dienstverlenende ICT-bedrijven aangeven dat de vestigingsplaats belangrijk is. De software producerende ICT-bedrijven en het ICT-faciliterend bedrijf geven aan dat vestigingsplaats steeds minder belangrijk aan het worden is. Een verklaring voor dit verschil kan zijn, dat dienstverlenende ICT-bedrijven sterker afhankelijk zijn van tacit knowledge, dan software producerende ICT-bedrijven en ICT-faciliterende ICT-bedrijven. Zoals Imarino & McCann, 2006 aangeven is tacit knowledge belangrijk voor kennisintensieve bedrijven, waarbij kennis alleen kan worden opgedaan door ervaring en face to face contact. Een van de software producerende ICT-bedrijven zei het volgende over de afhankelijkheid aan de vestigingsplaats:

Ondernemer 1: *“ Het is leuk, met een collega zijn we in Turkije gaan werken twee weken lang, omdat we dachten het kan, we hebben onze computer en telefoon meegenomen en die prikten we daar in het internet.”*

Daarnaast gaven zes van de zeven respondenten aan dat de woonplaats een belangrijke invloed heeft op de vestigingsplaats van het bedrijf. Een van de respondenten zij hierover het volgende:

Ondernemer 2: *“ Omdat wij uit Groningen komen. We zijn met drie compagnons, wij hebben in Groningen gestudeerd en in Groningen gewoond. Voor een deel, daar komen wij vandaan. “*

Een logische reden voor de vestiging dichtbij de woonplaats is het feit dat de ondernemer hier al een netwerk heeft opgebouwd. Een netwerk zorgt voor de reducering van onzekerheid wat vervolgens zorgt voor daling van de transactiekosten (Atezema et al, 2009). Dit maakt vestiging in de buurt van het netwerk gunstig voor een bedrijf. Ook bereikbaarheid speelt een belangrijke rol voor de ondernemer. Dit geldt zowel voor bereikbaarheid voor de werknemers van het bedrijf als bereikbaarheid voor de klant. De drie dienstverlenende ICT-bedrijven gaven aan dat het belangrijk is om in de buurt van de klant te vestigen. Een van deze dienstverlenend ICT-bedrijven gaf aan dat het bedrijf ook veel klanten heeft in het zuiden van Nederland. Dit zorgt ervoor dat de ondernemer op zoek is naar nog een locatie voor het bedrijf om op deze manier de reistijd te reduceren. Geografische nabijheid zorgt voor loyaliteit (Atzema, et al., 2009). Tevens zorgt een reducering van de reistijd voor een verlaging van de transactiekosten (Rosenbrand et al., 2003).

4.2. Resultaten interview gemeente Groningen

4.2.1. Interview gemeente Groningen

Om een antwoord te vinden op de vraag in hoeverre het beleid van de gemeente Groningen de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven beïnvloed, heeft er een interview met de beleidsmedewerker op het gebied van ICT in de gemeente Groningen plaats gevonden. Zoals Ben Letaifa & Rabeau, 2013 in de theorie aangeven kan de overheid nieuwe bedrijven aantrekken en eventueel samenwerking versterken door middel van directe en indirecte investeringen zoals subsidies en fiscale maatregelen treffen. Daarnaast kan de overheid specifieke economische ontwikkelingsprogramma's creëren en toezicht uitoefenen op verschillende publieke en private initiatieven. Om te kijken naar wat de motieven zijn voor het beleid dat de gemeente Groningen voert op het gebied van ICT, heeft dit interview plaats gevonden. Er is geen recent beleid op het gebied van ICT in de gemeente Groningen. Om toch meer achtergrond te krijgen zal er eerst wat worden verteld over de ICT-ontwikkelingen in de gemeente Groningen. Daarnaast geeft de

Gemeente Groningen aan in Gemeente, 2005 dat een belangrijk beleidspunt vergroting van de werkgelegenheid is. Dit moet bereikt worden door regionale samenwerking (Gemeente, 2011). Doormiddel van een kenniscluster probeert de gemeente Groningen innovatie te creëren (Gemeente, 2011). Tevens richt de gemeente zich op de aansluiting van de vraag naar werkgevers en werknemers (Gemeente, 2009).

4.2.2. ICT-ontwikkelingen Gemeente Groningen

In de jaren 2001, 2002 en 2003 is het aantal ICT-bedrijven in de dienstverlenende sfeer erg gegroeid in de gemeente Groningen. Deze groei is met name ontstaan doordat Groningen te maken heeft met een budgeteconomie, dit houdt in dat er veel werkgelegenheid zit bij overheden en semioverheden. Rond 2000 waren veel van de overheden en semioverheden bezig met hoe de IT-dienstverlening het beste ontwikkeld kon worden. Dit heeft gezorgd voor veel werkgelegenheid in de ICT-sector. Op dit moment vindt er een verschuiving plaats binnen de ICT-bedrijven in Groningen. De grote ICT-bedrijven zijn aan het krimpen, terwijl veel nieuwe kleine bedrijven hard groeien.

De gemeente Groningen heeft zich de laatste jaren sterk gefocust op healthy ageing en energy, toch komt ICT steeds meer in de belangstelling van de gemeente door grote groei van de ICT-bedrijven, die een grote bedrage leveren aan de groei van de economie in de gemeente Groningen.

Gemeente: "De IT of ICT staat weer heel erg in de belangstelling. Waarom er zit groei in en er zit natuurlijk een behoorlijk stuk economie in."

Op dit moment vindt er ook een verschuiving plaats binnen de ICT-wereld, er wordt minder gebruik gemaakt van computers, nu wordt er gebruik gemaakt van i-pads en smartphones. Veel organisaties zijn op dit moment bezig om deze verschuiving door te voeren in het ICT-beleid. Door de verschuiving in het ICT-beleid staan veel vacatures open om het ICT-beleid van organisaties weer op orde te brengen. Er is dus weer opnieuw aandacht voor ICT, het gaat hierbij om werkgelegenheidsontwikkeling, maar ook om de relatie tussen ICT, energy en healthy ageing te versterken. De rol van de overheid is ook veranderd, 10 jaar geleden probeerde de overheid te bepalen hoe de economie zich ontwikkelde. Zoals Armin, 1999 al aan gaf richt de overheid zich meer op interactie tussen bedrijven en minder op het creëren van een aantrekkelijke vestigingsplaats van een individueel bedrijf. De gemeente Groningen richt zich nu meer op samenwerking tussen de overheid, bedrijven en kennisinstellingen met als doel innovatie, om zo economische groei te generen. De volgende quote geeft aan hoe de overheid dat uitvoert:

Gemeente: " Dat is de les die wij weten. Wat wij moeten doen is bedrijven blijven aanzetten tot innovatie. Door ze in netwerken te halen. Door hun kennis aan te brengen. Door hun in verband te brengen met kennisinstellingen. Dat is een beetje onze rol en daar hebben wij vaak wat geld voor over."

4.2.3. Samenwerking en kennis

Om mensen te werven voor al deze openstaande vacatures is er een samenwerkingsverband opgericht genaamd IT-samenwerking Noord, dit is een samenwerkingsverband tussen 23 publieke en semipublieke organisaties gericht op het delen van personeel, het aantrekken van personeel en het opleiden van personeel. Ook is er het samenwerkingsverband genaamd IT-academy tussen de Rijksuniversiteit en de Hanzehogeschool om de kwaliteit van IT-onderwijs, onderzoek en innovatie naar een hoger niveau te tillen. Dit naar een hoger niveau tillen zit met name in lesmodules aanpassen, verschillende onderzoeklijnen verstevigen en meer samenwerking met bedrijven te

creëren. Het betekent eigenlijk dat er meer vraag gestuurd onderzoek wordt gedaan. Over de taak van de gemeente in het proces werd het volgende gezegd:

Gemeente: *“ En ten slotte zijn we nog bezig, en dat is ook eigenlijk mijn dagelijkse baan, de hoofdmoot van mijn werk om te zorgen dat bedrijven en kennisinstellingen en desnoods ook met de overheid nieuwe dingen proberen te ontwikkelen. [...] En dan moet je voorstellen dat wij daar geld voor over hebben dat zij die samenwerkingsverbanden kunnen opstellen.”*

4.2.4. Samenwerking en bedrijven

Om beginnend ondernemerschap aan te moedigen en te ondersteunen heeft de gemeente een aantal maatregelen genomen. De gemeente ondersteunt beginnende ondernemers om een goed plan van aanpak te schrijven, de financiering rond te krijgen en om in contact te komen met bestaande ondernemers. Ook wordt er huisvesting gecreëerd voor jonge ondernemers waarbij coaching wordt aangeboden. Dit zijn speciale IT bedrijfsverzamelgebouwen, daarnaast is er daar de mogelijkheid om met elkaar te netwerken.

Opvallend is dat de gemeente Groningen duidelijk aangeeft bezig te zijn met de samenwerking tussen kennisinstellingen en om bedrijven te stimuleren en beginnende ondernemers te ondersteunen. Toch geeft maar een kleine groep ondernemers aan in contact te staan met de overheid, waardoor maar een klein deel van de ondernemers profiteert van de overheidsinvesteringen. Dit blijkt uit deze quote:

Gemeente: *“ Er zijn volgens mij 1200 IT bedrijven in Groningen waarvan het gros nooit iets met de overheid hoeft te doen in Groningen.”*

4.2.5. Aansluiting werkgeversmarkt en werknemersmarkt

Door een te kort aan mensen met een ICT-opleiding op de arbeidsmarkt is de gemeente nu aan het kijken of er mensen zijn die eigenlijk verkeerd zijn opgeleid en op dit moment geen baan kunnen vinden. Er wordt gekeken of deze mensen kunnen worden omgeschoold naar nu openstaande vacatures.

Gemeente: *“ Het is nu meer een humankapitaal probleem”*

Om toch meer geschikt personeel te vinden stimuleert de gemeente Groningen dat bedrijven meer in contact staan met de Rijksuniversiteit en de gemeente Groningen. Om zo de student meer te laten binden aan bedrijven in Groningen. Groningen profileert zich als de city of talent, dat kan ook met 55.000 studenten. Om deze studenten, met name de ICT studenten, te behouden in de stad, moet Groningen zich nog meer gaan profileren als ICT-stad. Daarom is het belangrijk dat projecten goed worden gepromoot ook internationaal.

Gemeente: *“ Want eigenlijk hebben we dat profileren, met name in de IT-sector nog niet zo goed gedaan.”*

Het profileren van de gemeente Groningen als ICT-gemeente is iets wat ICT-bedrijven als belangrijke taak voor de overheid zien. Het is goed dat de gemeente met haar beleid aansluit op de behoeften van ICT-bedrijven.

5. Conclusie

5.1.1. Conclusie

Het doel van dit onderzoek was antwoord krijgen op de vraag in hoeverre het beleid van de gemeente Groningen de vestigingsplaats van ICT-bedrijven beïnvloed. ICT-bedrijven leveren een belangrijke bijdrage aan de economie en de werkgelegenheid van de gemeente Groningen. Om verdere economische groei te genereren is innovatie belangrijk. Innovatie ontstaat door samenwerking tussen verschillende bedrijven, maar ook door samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen. Om samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen te stimuleren in Groningen is sociale nabijheid belangrijk. Bedrijven en kennisinstellingen moeten vertrouwen hebben om op deze manier kennis uit te kunnen wisselen, wat vervolgens kan leiden tot innovatie. De gemeente heeft als doel met het beleid een rol te spelen in het samenbrengen van bedrijven en kennisinstellingen, om op deze manier sociale nabijheid te creëren en een sociaal netwerk op te bouwen. Hierdoor probeert de gemeente invloed op de vestigingsplaatskeuze van ICT-bedrijven uit te oefenen, het is namelijk aantrekkelijk om onderdeel te zijn van dit sociale netwerk. Bedrijven geven echter aan weinig tot niet in contact te zijn met de gemeente en niks van het beleid te weten. Naast samenwerking tussen kennisinstellingen en de bedrijven, is er ook sprake van samenwerking tussen verschillende ICT-bedrijven, waarbij ook innovatie optreedt. Hierbij geven bedrijven ook duidelijk aan dat er geen overheid nodig is die deze samenwerking stimuleert.

Bedrijven in Groningen gaven de volgende factoren als reden voor de vestiging van het bedrijf in Groningen: goede bereikbaarheid, goede arbeidsmarkt, nabijheid van klanten, nabijheid van kennisinstellingen, goede ICT-infrastructuur en in de nabijheid van de woonplaats. De door de bedrijven aangegeven vestigingsfactoren komen overeen met de door de theorie genoemde vestigingsfactoren. Daarnaast wordt samenwerking, innovatie die met deze vestigingsfactoren gepaard gaan grotendeels geregeld door eigen initiatief. Het gros van de ICT-bedrijven werkt dan ook zeer beperkt tot niet samen met de gemeente Groningen. Het grote verschil met de theorie is dan ook dat in de institutionele economische benadering de overheid een rol speelt in de samenwerking en innovatie. In de praktijk profiteert maar een beperkte groep ICT-bedrijven van initiatieven van de gemeente Groningen.

Toch heeft het beleid zeker invloed op de zeer belangrijke vestigingsfactoren een goede arbeidsmarkt en innovatie. Door geld beschikbaar te stellen kunnen samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennisinstellingen worden versterkt, wat innovatie en betere aansluiting van opleiding op de arbeidsmarkt als gevolg zal hebben. Wat zeer aantrekkelijke voorwaarden zijn voor ICT-bedrijven om zich te vestigen in de stad Groningen.

5.1.2. Aanbevelingen

Het is belangrijk dat Groningen haar beleid duidelijker uitdraagt aan de ICT-bedrijven, zodat bedrijven inzien dat de gemeente en bedrijven het zelfde doel voor ogen hebben; namelijk economische groei creëren door middel van kennisdeling en innovatie. De gemeente heeft goede initiatieven en beseft zeker de noodzaak van samenwerken om tot economische groei te komen. Toch komt het beleid maar zeer beperkt over op ICT-bedrijven. Daarom is het aan te raden voor de gemeente om meer te communiceren, zoals Hospers, 2005 aangeeft kan te veel overheidsbemoeienis negatieve gevolgen hebben voor het aantrekken van ICT-bedrijven. Door meer

te communiceren weet de gemeente beter welke punten als belangrijk worden gezien door ICT-bedrijven, waardoor de focus duidelijk gelegd kan worden op de hoofdzakelijke punten. Daarnaast weten de ICT-bedrijven door communicatie beter wat de doelen en plannen van de gemeente zijn, waardoor de ICT-bedrijven waarschijnlijk positiever beeld krijgen over een overheid kan betekenen voor een ICT-bedrijf. Door goede communicatie kunnen de transactie kosten naar beneden.

Daarnaast is het belangrijk voor de gemeente Groningen om zich beter te gaan profileren als ICT gemeente. Hierdoor zien afgestuurde ICT-studenten betere mogelijkheden voor een baan op het gebied van ICT in Groningen. Tevens zullen bedrijven buiten Groningen zich eerder realiseren dat Groningen een gemeente is die goede voorwaarden biedt voor de vestiging van ICT-bedrijven. Deze goede voorwaarden zijn: een goede ICT-infrastructuur, een grote arbeidsmarkt, veel klanten in de nabijheid en een aantrekkelijk leefklimaat. Een goed vervolg onderzoek zou dan ook kunnen zijn; hoe de gemeente zich beter kan profileren als ICT-gemeente.

5.1.3. Reflectie

Achteraf hadden een aantal aspecten van dit onderzoek beter gekund. Eén daarvan was de bandering van willekeurige ICT-bedrijven. Het was beter geweest om van te voren de ICT-bedrijven in verschillende sectoren in te delen en op basis daarvan bedrijven te benaderen. Een interview met een faciliterend bedrijf voor de ICT-sector had weinig toegevoegde waarde voor dit onderzoek. Dit had beter een interview kunnen zijn met een dienstverlenend ICT-bedrijf of software producerend ICT-bedrijf. Daarnaast leverde een telefonisch interview ook een stuk minder bruikbare informatie op dan een interview op locatie. Omdat tijdens het telefonisch interview mee getypt moest worden, wat voor een minder soepel gesprek zorgde.

6. Literatuur

Amin, A (1999). An institutionalist perspective on regional economic development. *Joint Editors and Blackwell Publishers*. 365-378

Atzema, O. (2001). Location and local networks of ICT firms in the Netherlands. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 92 (3). 369-378.

Atzema, O., Lambooy, J. & Rietbergen, T. van & Wever, E. (2009). *Ruimtelijke economische dynamiek: Kijk op bedrijfslocaties en regionale ontwikkeling*. 2e Editie. Bussum: uitgeverij Coutinho.

Ben Letaifa, S. & Rabeau, Y.(2013). Too close to collaborate? How geographic proximity could impede entrepreneurship and innovation. *Journal of Business Research*, 66, 2071-2078.

Brouwer, A., Mariotti, I. & Ommeren, J. van (2004). The firm relocation decision: An empirical investigation. *The annals of Regional Science*, 38, 335-347.

Clark, G., Feldman, M. & Gertler, M. (2000). Locations, Clusters and Company Strategy. In M.E. Porter (Red). *The Oxford Handbook of Economic Geography* (pp. 253-274). New York: Oxford University Press.

Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (2012). *Key Methods in Geography*. 2de Editie. London: Sage.

Entrepreneur. (2013). *ICT en Lifescience snelste groeiers in Groningse economie*. Geraadpleegd op 15-05-2014 via <http://www.entrepreneurmagazine.nl/ict-life-sciences-snelste-groeiers-groningse-economie/> . Groningen: New Publishers.

Gemeente Groningen (2005). *Beleid Groninger ICT-sector*. Groningen ICT-stad II. Groningen: Gemeente Groningen.

Gemeente Groningen (2009). *G-kracht*. Beleidskader economische meerjarenplan 2010-2014. Groningen: Gemeente Groningen

Gemeente Groningen (2011). *Grensverleggend aan het werk! Met een blik op de regio*. Kadernota arbeidsmarktbeleid 2012-2015. Groningen: Gemeente Groningen.

Hulsink, W., Manuel, D. & Bouwman, H. (2007). Clustering in ICT: From route 128 to Silicon Valley from DEC to Google, from hardware to content. *Erasmus Research Insitute of Management*, ERS-2007-064-ORG.

Hospers, G. (2005). 'Best practices' and the dilemma of regional cluster policy in Europe. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 96(4), 452-457.

Iammarino, S. & McCann, P. (2006) The structure and evolution of industrial clusters: Transactins, technology and knowledge spillovers. *Elsevier*, 35, 1018- 1036.

Mariotti, I. (2005). *Firm relocation and regional policy*. 1ste Editie. Groningen: Grafisch Centrum.

Martin, R. (2000). *A companion to economic geography*. 1ste Editie. Oxford: Blackwell

Oogtv. (2013). *Premier Rutte prijst ICT-sector stad*. Geraadpleegd op 15-05-2014 via <http://www.oogtv.nl/2013/01/premier-rutte-prijst-ict-sector-stad/>. Groningen: Oogtv

Porter, M. (1998). Clusters and the new economics of competition. *Harvard Business Review*, 98609

Rosenbrand, M. & Dirks, F. & Meijaard, J. (2003). *Kansrijker door samenwerking*. Rapport 7. Zoetermeer: Economisch Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf

Weterings, A. & Ponds, R. (2007). *Regionale kennisnetwerken en innovatie*. Rotterdam: NAI Uitgevers.

7. Bijlagen

Bijlage 1 vragen interview met ondernemer

Introducerende vragen

Kunt u vertellen bij wat voor type bedrijf u werkt?

Wat is uw functie binnen het bedrijf

Hoe lang bestaat uw bedrijf al?

Hoe lang bent u al gevestigd in de gemeente Groningen?

Vestigingsplaats

Waarom bent u in Groningen gevestigd?

Heeft u nog naar andere gebieden gekeken voor de vestiging van uw bedrijf?

Als nu opnieuw mag kiezen waar u zou willen vestigen zou u dan opnieuw voor de gemeente Groningen kiezen?

Heeft u de intentie om in de aankomende 2 jaar te gaan verhuizen?

Is uw bedrijf voor haar omzet gebonden aan uw vestigingsplaats of gaan veel werkzaamheden online?

Vind u in Groningen personeel met het juiste opleidingsniveau welke u verlangd?

Wonen uw werknemers ook voornamelijk in of vlakbij Groningen?

Heeft uw bedrijf ook andere vestigingen in Nederland?

Samenwerking

Werkt u met andere bedrijven samen?

Werkt u samen met kennisinstellingen?

Werk u samen met een overheid (gemeente, provincie, nationaal)?

Beleid

Heeft u contact met de gemeente Groningen?

Wat weet u over het beleid van de gemeente Groningen op het gebied van ICT sector?

Ziet u verbeter punten voor het beleid van de gemeente Groningen?

In hoeverre heeft u als ondernemer te maken met het beleid van de gemeente Groningen?

Wat verwacht u op het gebied van beleid van de gemeente Groningen?

Zijn er bepaalde beleidszaken welke er voor zouden kunnen zorgen dat de gemeente Groningen extra aantrekkelijk wordt om uw bedrijf in Groningen te vestigen?

Zijn er bepaalde beleidszaken welke er voor zouden kunnen zorgen dat u gaat overwegen om uw bedrijf op een andere plaats te vestigen?

Als u zich opnieuw moet vestigen, wat zijn dan uw eisen en hoe de gemeente aan die eisen voldoen?

Afsluitende vragen

Wilt u nog iets aan het interview toevoegen?

Zou u nog iemand kunnen noemen die eventueel aan dit onderzoek mee zou willen werken?

Bent u ook geïnteresseerd in de uitkomst van dit onderzoek?

Nogmaals hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 2 vragen interview gemeente

Introducerende vragen

Wat is uw functie/relatie met het ICT beleid of met ICT bedrijven?

Heeft u een beeld van het aantal ICT bedrijven welk type ICT bedrijven in Groningen gevestigd zijn?

Wat is het belang van de ICT sector voor de gemeente Groningen?

Heeft u, of heeft de gemeente Groningen, actief contact met deze bedrijven? Zo ja, op wat voor manier verloopt dit contact? Zo nee zijn er in de toekomst plannen om het contact met ICT bedrijven te verbeteren?

ICT bedrijven

Heeft de gemeente Groningen specifieke maatregelen getroffen om ICT bedrijven te aantrekken? Zo ja: denkt u dat dit succesvol is geweest en hoe werkt dit door? Zo nee: kunt u de groei van het aantal ICT bedrijven in Groningen verklaren? Is er een andere reden voor deze groei?

In hoeverre denkt u dat er met beleid invloed kan worden uitgeoefend op de vestigingsplaatskeuze van ICT bedrijven?

Beleid

Het beleid Groninger ICT sector stamt uit 2005, is er ook een nieuwer beleid speciaal voor ICT geschreven? Zo nee, waarom niet?

G-kracht en het regionale arbeidsmarkt beleid zijn nu bijna tegen zijn einde, in hoeverre denkt u dat de doelen die de gemeente Groningen zich zelf heeft gesteld zijn waar gemaakt?

Hoe zou het beleid omtrent ICT bedrijven naar u mening verbeterd kunnen worden?

Zijn er beleidszaken die Groningen bewust anders aanpakt dan andere steden in Nederland?

Wat zijn de plannen voor de toekomst op het gebied van ICT bedrijvigheid?

Afsluitende vragen

Wilt u nog iets aan het interview toevoegen?

Zou u nog iemand kunnen noemen die eventueel aan dit onderzoek mee zou willen werken?

Bent u ook geïnteresseerd in de uitkomst van dit onderzoek?

Nogmaals hartelijk dank voor uw medewerking!